

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Cursus Theologico-Moralis

Ad usum Tyronum elucubratus, Et in Quotidianis Prælectionibus

Quoad ea, quæ Moralis Theologia disputat de Legibus, de Præceptis
Decalogi, de Restitutione, ac de Contractibus

Viva, Domenico

Patavii, 1723

Art. II. Quinam possit in lege humana dispensare?

urn:nbn:de:hbz:466:1-40673

positum non se extendit ad casum, quo restituendus sit gladius Domino furioso; Notat tamen Suar., declarationem hanc solum a Pontifice fieri posse, quia est res gravissima, & factis dubia.

ARTICULUS II.

Quinam possit in lege humana dispensare?

- I. Potest Pontifex in legibus Apostolicis, & Concilii Oecumenici dispensare.
- II. Nequit Archiepiscopus dispensare in legibus Concilii Provincialis; Sed potest Episcopus dispensare in legibus Synodi Diocesanae, etiamsi a Pontifice confirmata sint confirmatione simplici, non tamen si essentiali.
- III. Nequit inferior in lege Superioris dispensare, nisi id illi saltem tacite permittatur.
- IV. Absolutio a censuris conceditur inferiori, nisi reservetur; Secus vero dispensatio. Pariter dispensat Episcopus in votis, si non reservetur; At non in legibus Pontificiis.
- V. Quandoque censeatur concessa Episcopo facultas dispensandi in lege Pontificia?
- VI. Si dubitetur, an possit hic, & nunc Episcopus dispensare in lege Pontificis, probabiliter dispensare potest, etiamsi dubium sit negativum?

I. **C**ertum est, Legislatorem posse in sua lege dispensare, cum ab eius voluntate pendeat obligatio: Et eadem est ratio de successore in iurisdictione, qui reputatur eadem persona cum Legislatore; Et idem a fortiori dicendum de Superiore Legislatore. Hinc sequitur primo, Pontificem dispensare posse non solum in legibus Prælatorum sibi subditorum, sed etiam in legibus Concilii generalis;

Pars I.

quia est superior: Posse etiam dispensare in legibus aliorum Pontificum, quia est æqualis auctoritatis: Potest pariter in legibus Apostolicis humanis dispensare, ut in lege jejunii Quadragesimalis, in observatione diei Dominicæ, in bigamo non ordinando, &c., quia in iurisdictione Pontifex non est inferior Divo Petro, & aliis Apostolis.

II. Sequitur secundo, Episcopum dispensare posse in legibus Synodi Diocesanae; quia ab ipso met latæ sunt; Parochi enim sunt in ea Synodo consilarii, non legislatores, ut communius docent contra Medin., & Rodriq. apud Merol. num. 257. Contra tamen non posse ne Archiepiscopos quidem dispensare in lege Concilii Provincialis; quia sunt eo inferiores. Addit Sanch. lib. 8. disp. 17., & Sal. disp. 20. sect. 4. contra Azor., Laym., Sylvest., Barbof., posse Episcopum in suis legibus dispensare, etiamsi iuraverit se non dispensaturum; quia iuramentum redderet illicitum, non invalidam dispensationem: Immo sicut potest cum aliis, ita potest secum Episcopus in iuramento dispensare, data sufficienti causa. Tunc solum Episcopus non potest in suis legibus dispensare, quando istæ confirmatae sunt a Pontifice, non quidem confirmatione simplici, & accidentaliter superaddita ad quendam splendorem, sed confirmatione essentiali, seu necessario requisita, ut lex obliget, juxta ea quæ diximus quæst. 6. art. 3. num. 2. cum de Abrogatione legis; tunc enim lex ista censeretur Pontificia, non Episcopalis. Nec potest Legislator in suis legibus dispensare, quando leges transeunt in contractum: V. G. si Princeps ferat legem, quod gaudeant immunitate a tributis, qui ad Civitatem venerint, vel in ea habitaverint, non poterit eos tali beneficio privare, quia tunc tene-

V

tur

tur Princeps lege naturali (in qua dispensare non potest) servare contractum a se initum.

III. Quæritur nunc primo, An inferior possit dispensare in legibus Superioris non sibi reservatis?

Respondeo, Sot., Victor., & alios apud Sal. disp. 20. sect. 3. (quorum sententiam probabilem putat Bonac. quaest. 2. punct. 1.,) docere, quod Inferior possit in quavis lege superioris dispensare, quoties superior expresse non ademit illi facultatem dispensandi. Ratio est, tum quia esset nimis molestum semper ad Superiorem recurrere; tum etiam quia cum Superior non reservet sibi potestatem dispensandi, censetur illam concedere; aliter frustra aliquando illam sibi expresse reservaret, si ex positione tantum legis esset reservata. Præterea in cap. *Nuper*, de *Sententia Excom.* dicitur, quod dum Pontifex non reservat sibi absolutionem excommunicationis, censetur inferioribus Prælati eam concedere; ergo idem dicendum de dispensatione. Quod etiam accidit in votis, & juramentis, in quibus Episcopus dispensare potest, si Pontifex non sibi reservat dispensationem; Idemque accidit in observatione festorum, & jejuniorum: Et ratio a priori videtur esse, quia *Episcopus potest in sua Ecclesia quicquid Papa pro toto Orbe, nisi a Pontifice prohibeatur*; quia Episcopus est Pastor ordinarius, cui adæquate incumbit regimen suæ Ecclesiæ; unde si non limitetur a Pontifice ejus jurisdictio, potest pro sua Diocesi quicquid Papa pro tota Ecclesia.

Sed communius docent, non posse interiorem dispensare in legibus Superioris, nisi expresse, aut saltem tacite id sibi permittatur; tum quia inferior non potest voluntatem, & dispositionem Superioris impedire, ipso non consentiente; tum etiam quia in

cap. 1. *De Constitutionibus*, præcipitur Inferioribus, ut præcepta Superioris observent; ergo a fortiori non possunt in iis dispensare, nisi expresse, aut tacite iis id concedatur; tum demum quia in Clement. *Ne Romani*, *De Elect.* dicitur Inferior non posse tollere legem Superioris; & statim subditur explicatio, videlicet abrogando, dispensando, &c.: Et de facto plures irregularitates, & inhabilitates inveniuntur in jure, in quibus Episcopi non possunt dispensare, quia non reperiuntur concessæ, quamvis non sint prohibita; ut notat Pal. punct. 5.

IV. Ad rationes in contrarium respondetur, in pluribus casibus, in quibus expedit rectæ gubernationi, provisum esse, ut possint Inferiores dispensare in lege Superioris: In aliis vero casibus, in quibus id non conceditur, recurrendum est ad Superiorem.

Nec quia Superior non reservat sibi expresse facultatem dispensandi, ideo censetur illam concedere. Nam aliquando exprimit reservare sibi hanc facultatem, ne in generali concessione suæ facultatis intelligatur ea concessa, non quia tunc solum est reservata, quando exprimit, quod sibi eam reservat. Absolutio a censuris conceditur inferiori eo ipso, quod non reservatur, non tamen dispensatio; tum quia hæc est contra jus, & vulnus legis; absolutio vero non est contra jus, immo potius est juri conformis; cum jus ipsum præcipiat, quod rite dispositus absolvatur; tum etiam quia absolutio ad bonum animæ ordinatur, & ideo expedit facilius concedi; unde non solum Episcopo, sed etiam Parocho, & cuivis Confessario conceditur, dum a Papa non reservatur, ut dicemus cum de Censuris. Quod attinet ad vota, & juramenta, diximus, dispensationem in votis esse di-

ver-

versam a dispensatione legis; hæc enim est exemptio ab obligatione legis; illa vero est solum remissio juris a Deo acquisiti per votum, sicut in humanis promissarius remittit juri acquisito per promissionem; Omnes autem Prælati possunt nomine Dei talem remissionem facere, nisi iis interdicitur; quia hoc expedit bono communi, eo quod frequentissime occasio occurrat: Et propter eandem frequentiam possunt Prælati inferiores ex tacita concessione Papæ dispensare in observatione festorum, & in jejniis. Demum ad rationem a priori respondetur, falsum esse axioma illud, quod Episcopus possit pro sua Diœcesi quicquid Papa pro toto Orbe. Nam Episcopus, ut notat Pal. num. 9., non potest instituere censuras, approbare Religiones, canonizare Sanctos, definire res fidei, concedere indulgentiam plenariam, dispensare in matrimonio rato, aut in professione Religiosa, vel committere Presbytero Sacramentum Confirmationis, aut Ordinis, saltem quoad minores, ex Merol., ut potest Papa. Quare potest Episcopus in ordine ad bonum regimen suæ Diœcesis, quicquid potest Papa, nisi a lege ejus jurisdictio Papæ limitetur; limitatur autem, quoties non conceditur illi facultas dispensandi in lege Papæ. Unde etiam fit, quod nec possint Episcopus, aut Archiepiscopus dispensare in Legibus Concilii Provincialis, quod est supra ipsum Archiepiscopum, ut habet Gloss. in cap. *A collatione*, de *Appellat.* in 6. Verum quidem est, quod leges latæ in Concilio Provinciali, si non sint reservatæ, possint ab Episcopo pro sua Diœcesi dispensari, sicut diximus, posse Episcopum dispensare in observatione festorum ex tacita concessione Papæ, quia frequenter occurrit occasio in iis dispensandi; idque fati constat ex usu. Potest tamen Episcopus dispensare in le-

gibus Synodi Diœcesanæ, quia non est inferior illa, ut communius docent contra Medin., & Rodriq. apud Merol. num. 257.

V. Quæritur secundo, In quibus casibus censetur concessa Episcopo facultas dispensandi in lege Pontificia; Et universim inferiori facultas dispensandi in lege superioris?

Respondeo, concedi primo, non solum si expresse dicatur in lege, quod possint in ea Inferiores dispensare, quod est evidens; sed etiam si dicatur absolute, quod possit in ea lege dispensari; hæc enim verba interpretanda sunt, itaut possint Inferiores in ea lege dispensare; tum quia aliter essent superflua, cum certum sit, Superiorem posse in ea dispensare; tum etiam quia potestas dispensandi ample est interpretanda, ut dicemus articulo ultimo: Secundo concedi præsumitur eam facultatem Inferioribus, quando res est levis; quia nimis onerosum est in minimis ad Superiorem recurrere: Et idem docet Pal., quando lex non obligat ad culpam mortalem, ut contingit in Religionibus; nam eo ipso, quod Legislator noluit gravem obligationem ponere, judicavit non esse rem tanti momenti, ut ipsi remaneret reservata dispensatio. Tertio, si crebro accadat necessitas dispensandi in aliqua lege; quia pariter esset nimis onerosum semper ad Superiorem recurrere, & contra suave regimen Ecclesiæ; Et ideo potest Episcopus in votis, in observatione festorum, & in jejniis dispensare. Quarto, quando ea est consuetudo; nam sicut alia possunt consuetudine præscribi, ita facultas dispensandi, & consuetudo sufficit ad dandam jurisdictionem, vel privilegium: Ac de facto Parochi ex consuetudine dispensant in jejuniorum, & festorum observatione; Et Episcopi in legibus Concilii Provincialis. Quinto, si gravis, & magna aliqua necessitas,

V 2

vel

vel utilitas subito contingeret, itaut facile, & commode non pateat aditus ad Superiorem, & sit periculum in mora; nam negare in hoc casu potestatem dispensandi Inferiori est contra charitatem, & suave regimen Ecclesiæ, & contra commune bonum. Ideo in impedimentis etiam matrimonii potest Episcopus urgente necessitate dispensare, ut communius docent cum Sanch. lib. 2. disp. 40., Sal. disp. 20. sect. 3., Vasq., Azor. contra Medin., & Cordub. apud Merol. disp. 6. num. 177. Immo ex Sal. loc. cit., Merol., & Sanch. lib. 4. Summæ cap. 40. contra Vasq. part. 2. disp. 178. ex Bonac., id potest Episcopus urgente necessitate, quando non possunt ii, cum quibus dispensandum est, propter inopiam, suis sumptibus petere a Pontifice dispensationem, quamvis posset Episcopus facile ministrare pro illis expensas; quia non videtur ad id obligatus.

VI. Dubitatur, an possit Episcopus dispensare in lege Pontificis, quando dubium est, an casus egeat dispensatione? Verbi gratia, si dubium sit, an impedimentum dirimens matrimonii, aut bigamia, indigeant dispensatione. Certum quidem videtur, quod si dubium sit positivum, & probabile sit, non opus esse dispensatione, possit Episcopus dispensare; immo quod possit subditus sine ulla dispensatione operari, prout libuerit; quia licitum est operari secundum opinionem probabilem, deposito practice dubio; quamvis fieri possit, ut opinio probabilis sit realiter falsa: Si tamen dubium sit negativum, censet Bonac. num. 18., petendam esse a Sede Apostolica dispensationem, ne te exponas periculo delinquendi contra legem, in qua non potest Episcopus dispensare; & quia ea videtur esse praxis. At Pal. num. 10. Sal. loc. cit., Sanch. lib. 4. Sum. cap. 40. num. 26.,

& Suar. probabilius putant, etiam in dubio negativo nulla opus esse dispensatione; quia in tali casu possidet libertas, nec debes censeris lege astrictus, quousque de lege tibi certo non constet moraliter: Adduntque, quod si requireretur dispensatio, posset ea dari ab Episcopo; tum quia non videtur Pontifici reservatus casus dubius, sed solum certus; tum etiam quia potestas dispensandi late interpretanda est; tum demum quia Episcopus potest dispensare in casibus frequentibus; frequentia autem sunt dubia dispensationis; & ideo monet S. V. *Dispensatio*, petendum ab Episcopo, ut ad cautelam dispense; nam si revera matrimonium, verbi gratia, contrahatur cum tali dubio, licite quidem contraheretur ratione opinionis istius probabilis, sed invalide sine tali dispensatione Episcopi, quoties revera opinio esset falsa. Quando tamen dubium est, an excuseris ab obligatione legis, verbi gratia, jejunii, ratione infortuitatis, certum videtur, quod indigeas dispensatione; quia lex est in possessione obligandi, & dubia est, non probabilis excusatio; An autem aliquando uti possis Epikeja, vide quæ diximus cum de Epikeja.

ARTICULUS III.

Circa quos possit Dispensatio exerceri?

- I. *Dispensatio, utpote actus jurisdictionis, cum subditis est exercenda.*
- II. *Pralatus dispensans universim cum subditis in aliqua lege, dispensat etiam secummet; etsi improprie secummet in sua lege dispense.*
- III. *Directe Pralatus in lege Superioris secummet dispensat, quin ad exercendum hunc actum jurisdictionis voluntaria requiratur distinctio personarum. Potest etiam secummet in quavis*